

WIESŁAW KAMIŃSKI

Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego

Wśród wielu zadań, które są istotą działalności każdego rządu jest troska o równomierny rozwój gospodarczy całego kraju. Wejście Polski do Unii Europejskiej stworzyło narzędzia i mechanizmy służące realizacji tego wyzwania. Słowo „wyzwanie” pojawia się w tym kontekście w sposób jak najbardziej adekwatny, bowiem skala zaniedbań i zapóźnień dotyczących rozwoju regionalnego jest w Polsce ogromna: narastały one w ciągu wielu dekad, a wiele z nich ma swoje źródło jeszcze w czasach zaborów.

Nie trzeba być ekspertem zajmującym się socjologią, czy ekonomią, żeby „gołym okiem” zauważyć, że ponad ośmiu milionom Polaków zamieszkujących województwa warmińsko-mazurskie, lubelskie, podkarpackie, świętokrzyskie i podlaskie żyje się nieco inaczej niż ich rodakom mieszkającym w województwach wielkopolskim, zachodniopomorskim czy dolnośląskim. Skutki nierównomiernego tempa i skali rozwoju poszczególnych części Polski są odczuwalne na co dzień, a najbardziej uwidaczniają się, kiedy porównamy sytuację gospodarczą regionów położonych na wschód od linii Wisły z tymi, które leżą na zachód od tej umownej granicy dzielącej nasz kraj. W obu tych obszarach procesy gospodarcze zachodzą z niejednakową, a często krańcowo różną dynamiką. Wystarczy zestawić liczbę firm, nowych inwestycji, jakość dróg, infrastruktury, a wreszcie zasobność portfeli mieszkańców wschodniej i zachodniej Polski, a w tle zadźwięczą znane z poprzedniego okresu sformułowania o dwóch Polskach – Polsce A i Polsce B, czy określenie „Ściana Wschodnia”.

Warto wspomnieć, że przed przystąpieniem do Unii Europejskiej województwa Polski Wschodniej otrzymywały znacznie – czasami nawet 10-krotnie – mniej środków przedakcesyjnych w porównaniu do województw leżących na zachodzie kraju. Wynikało to z priorytetów unijnych, uwzględniających przede wszystkim rozbudowę przejść granicznych i połączeń komunikacyjnych na granicy Unii z Polską oraz z preferowania tzw. lokomotyw rozwoju, czyli dużych aglomeracji. Problem ograniczonej dostępności do środków wsparcia

UE wystąpił również w latach 2004-2006 ze względu na realizację priorytetów sektorowych, koncentrujących się na dużych inwestycjach z zakresu transportu i ochrony środowiska w zachodniej i centralnej części kraju.

Tak przedstawiają się dotychczasowe uwarunkowania. Obecnie polityka Unii Europejskiej, której Polska jest pełnoprawnym członkiem, stworzyła szansę na wspieranie „peryferyjnych” części wspólnoty. Zwłaszcza, że kwestie związane z wdrażaniem polityki spójności, szczególnie dotyczące wyrównywania poziomów rozwoju gospodarczego są w niej traktowane priorytetowo, jako jeden z fundamentów polityki europejskiej.

Kierując się tymi przesłankami rząd wystąpił z inicjatywą opracowania Programu Operacyjnego *Rozwój Polski Wschodniej* na lata 2007-2013 jako dodatkowego instrumentu wsparcia procesów rozwojowych w województwach Polski Wschodniej. Rząd pozyskał na ten cel specjalną pulę środków finansowych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Dodatkowo środki finansowe na współfinansowanie Programu zostały zarezerwowane w kwocie przeznaczonych dla Polski funduszy strukturalnych.

Program Operacyjny *Rozwój Polski Wschodniej* jest komplementarny wobec regionalnych programów operacyjnych, które przygotowały same województwa, i wobec sektorowych programów operacyjnych: *Konkurencyjna Gospodarka, Infrastruktura i Środowisko, Kapitał Ludzki, Rozwój Obszarów Wiejskich* oraz innych programów współfinansowanych przez Unię Europejską.

W ramach Programu będą realizowane duże inwestycje i przedsięwzięcia, stwarzające podstawy do zainicjowania procesów trwałego rozwoju województw Polski Wschodniej.

Działanie Programu nie zakończy się w 2013 r. wraz z końcem perspektywy finansowej Unii Europejskiej. Dla Polski Wschodniej lata 2007-2013 będą okresem realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych i innych działań rozwojowych z zakresu rozwoju zasobów ludzkich, przedsiębiorczości i innowacyjności. Kolejne siedem lat będzie poświęcone wdrażaniu projektów, uruchomieniu inwestycji przemysłowych i gospodarczych zapewniających trwałą wzrost województw Polski Wschodniej – i niech wolno mi będzie wyrazić tę opinię – będą to działania, które wywrą decydujący wpływ na ostateczną likwidację różnic dzielących poszczególne części naszego kraju.

Celem głównym programu jest podniesienie konkurencyjności gospodarczej i społecznej regionów Polski Wschodniej w układzie krajowym i europejskim oraz zwiększenie ich spójności terytorialnej w wymiarze ponadregionalnym.

Cel ten będzie osiągniany przez realizację trzech **celów szczegółowych**, którymi są:

- **zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej województw Polski Wschodniej;**
- **rozwój głównych ośrodków wzrostu;**
- **poprawa jakości wewnętrznych powiązań komunikacyjnych województw Polski Wschodniej.**

W ramach celu pierwszego wsparciem zostaną objęte działania w zakresie rozwoju przedsiębiorczości (w tym innowacyjnej – gdyż dotyczy w znacznej mierze tworzenia parków przemysłowych i technologicznych), rozbudowy infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej, rozwoju bazy dydaktycznej szkolnictwa wyższego, wspólnej promocji i współpracy województw Polski Wschodniej. Istotnym elementem będą działania zmierzające do rozwoju wiedzy i innowacyjności.

Drugi cel zmierza do rozszerzenia i poprawy infrastruktury dużych ośrodków miejskich-potencjalnych metropolii Polski Wschodniej – Białegostoku, Kielc, Lublina, Olsztyna i Rzeszowa.

Efektom realizacji działań z zakresu infrastruktury miejskiego transportu publicznego będzie usprawnienie jego funkcjonowania, przyczyniające się do poprawy efektywności przepływu ludzi i towarów w mieście. Z kolei budowa i modernizacja infrastruktury umożliwiającej organizację kongresów, konferencji, wystaw i targów o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, a więc obiektów towarzyszących biznesowi, przyczyni się do stymulowania innowacji i rozwoju ducha przedsiębiorczości. W efekcie realizacja powyższych działań doprowadzi do wzmocnienia funkcji metropolitalnych dużych miast Polski Wschodniej, wzrostu ekonomicznej aktywności regionów oraz ich atrakcyjności dla inwestorów, turystów, jak również mieszkańców. Mówiąc wprost celem jest stworzenie w Polsce Wschodniej dużych, silnych ośrodków, o potencjale porównywalnym z potencjałem takich miast, jak Poznań, Gdańsk czy Wrocław.

Na wschód od linii Wisły brakuje dobrych dróg. Dlatego też Cel trzeci związany jest z poprawą jakości powiązań komunikacyjnych województw Polski Wschodniej. Zwiększenie spójności terytorialnej regionów zostanie osiągnięte przez budowę obwodnic oraz przebudowę i modernizację sieci dróg wojewódzkich, które usprawnią połączenia komunikacyjne między głównymi ośrodkami miejskimi a innymi miastami, również w relacjach miasto-wieś, ułatwiając przy okazji dostęp do transportu zbiorowego.

Biorąc pod uwagę tematykę naszego spotkania, obejmującą sprawy związane z rozwojem wsi, należy zwrócić uwagę na jedno z działań, które

w sposób bezpośredni jest ukierunkowane na obszary wiejskie. Jest to działanie pt. *Infrastruktura Społeczeństwa Informacyjnego*. Celem działania jest zwiększenie dostępu do Internetu instytucji publicznych i mieszkańców obszarów peryferyjnych, zagrożonych „wykluczeniem cyfrowym”. Działanie zakłada przygotowanie, a następnie wdrożenie kompleksowego projektu, który będzie się składać z dwóch komponentów:

1. Budowa ponadregionalnej, szerokopasmowej infrastruktury teleinformatycznej (sieć szerokopasmowa) z punktami dostępowymi w każdej gminie.
2. Rozwijanie sieci Telecentrów na obszarach wiejskich połączonych z siecią szerokopasmową zorganizowanych z wykorzystaniem istniejących pracowni komputerowych znajdujących się w szkołach, bibliotekach, itd. – rozbudowanie Telecentrów, które powstały m.in. w ramach programu IKONKA oraz Działania 1.5. ZPORR lub innych programów z tym związanych;

Jako uzupełnienie do ww. działań, będzie przygotowany projekt w zakresie szkoleń bezpośrednich dla osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym w zakresie obsługi sprzętu ICT, który zostanie zgłoszony do realizacji w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Ponadto, komplementarnie do *Programu Rozwoju Polski Wschodniej*, projekty uzyskają wsparcie również w ramach innych Programów Operacyjnych, takich jak *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko*, czy *Program Operacyjny Rozwój Obszarów Wiejskich*. W ramach programu skierowanego do obszarów wiejskich wsparciem zostaną objęte m.in. działania mające na celu poprawę konkurencyjności sektora rolnego i leśnego, różnicowanie gospodarki wiejskiej, czy też podniesienie jakości życia na obszarach wiejskich. Planowane jest przeznaczenie dofinansowania na projekty inwestycyjne związane z modernizacją gospodarstw rolnych i rozpoczynaniem działalności przez młodych rolników, na szkolenia i doskonalenia zawodowe, na modernizację i budowę zakładów przetwórstwa produktów rolnych, poprawę jakości produkcji i produktów rolnych, realizację inwestycji związanych z podjęciem działalności pozarolniczej, rozwój infrastruktury turystycznej i kulturowej, rozwój mikroprzedsiębiorstw, a także rozbudowę systemów zaopatrzenia w wodę, odprowadzania ścieków oraz gospodarki odpadami.

Mówiąc o przygotowywanych programach należy zwrócić uwagę na to, że najważniejsze elementy programów zostaną określone bezpośrednio na poziomie regionalnym i lokalnym, podczas tworzenia projektów, które będą służyć rozwiązywaniu problemów, z jakimi borykają się mieszkańcy poszczególnych miast czy gmin.

W ramach *Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej* możemy wykorzystać środki pomocowe o łącznej kwocie blisko 2,2 mld euro. Można się spierać, czy taka kwota jest współmierna do skali naszych potrzeb i problemów, z którymi spotykacie się Państwo w swojej gminie, wsi, mieście, czy województwie. Zapewne nie. Nie może nam jednak zabraknąć świadomości, że pojawia się przed nami unikalna, niepowtarzalna i historyczna, bo też pierwsza w historii powojennej Polski, rzeczywista szansa na rozwój tych ziem. Wierzę też, że dzięki zaangażowaniu przedstawicieli wielu regionalnych środowisk będziemy mogli doprowadzić do sytuacji, w której jedynymi granicami występującymi w Polsce będą administracyjne granice miast, powiatów, czy regionów, nie zaś te dzielące nasz kraj na części bardziej i mniej zasobne.